

R E C E N Z J E I O M Ó W I E N I A

АРХЕОЛОГИЧЕСКИЕ ИССЛЕДОВАНИЯ НА УКРАИНЕ В 1965—1966 ГГ., „Информационные сообщения”, Kijów, t. 1: 1967, 242 s.

Pierwszy tom nowego wydawnictwa Instytutu Archeologii Akademii Nauk Ukrainńskiej SRR przynosi krótkie komunikaty o badaniach stanowisk archeologicznych na Ukrainie. Jest on jakimś odpowiednikiem wydawanych przez Instytut Archeologii Akademii Nauk ZSRR w Moskwie krótkich informacji o odkryciach archeologicznych, publikowanych poczynając od sezonu wykopaliskowego 1965 r. Dobrze świadczy o prężności kijowskiego ośrodka archeologicznego, że w dążeniu do szybkiego informowania o wynikach prac wykopaliskowych i powierzchniowych obrał tę formę, rozszerzając znacznie znajomość danych, publikowanych we wspomnianym wydawnictwie o charakterze ogólnozwiązkowym. Jak zapowiada redaktor tomu, P. T. Tołoczko, ma on być początkiem serii, wydawanej corocznie, a informującej o przeprowadzanych badaniach w formie krótkich danych o uzyskanych wynikach wraz ze wstępną interpretacją historyczną. Tom jest odbity czytelnie na powielaczu, posiada dwukolorową twardą okładkę oraz szereg ilustracji, planów i mapek w tekście, w tym trzy wklejone plansze większego formatu. Słowem edytorsko całość przedstawia się na pierwszy rzut oka poprawnie. Niski (440 egz.) nakład jest chyba niewspółmierny do zapotrzebowania.

Przechodząc do krótkiego omówienia treści tego wydawnictwa stwierdzić trzeba na wstępie, iż jego tytuł nie jest niestety adekwatny do treści. W istocie tom przynosi informacje o działalności Instytutu Archeologii AN USRR także poza granicami Republiki Ukrainńskiej, natomiast niemal całkowicie pomija działalność innych ukraińskich ośrodków archeologicznych. Przeglądając artykuły poświęcone omawianiu badań na Ukrainie w latach 1965 i 1966 we wspomnianych wydawnictwach ogólnych¹ stwierdzamy, że w powyższym tomie brak śladów działalności ośrodka odeskiego, lwowskiego, charkowskiego i chersońskiego, nie wspominając już o badaniach prowadzonych przez ośrodki: moskiewski i leningradzki, działające zwłaszcza intensywnie przy badaniach miast antycznych nad Morzem Czarnym. Być może w dalszych tomach Redakcja w jakiś sposób zaradzi temu mankamentowi, na razie jednak tytuł tomu wydaje się być dany nieco na wyrost.

Układ całości nie jest najszcześniejszy. Wszystkie artykuły podzielono na siedem części, jednak nie według jednego kryterium. Pierwsza część obejmuje wyniki badań w rejonach wielkich budowli (s. 3—55), druga zaś, zatytułowana *Archeologia społeczeństw pierwotnych*, obejmuje czasy od paleolitu po schyłek epoki brązu (s. 56—102). Następne trzy części wydzielono według kryterium chronologicznego, poświęcając je czasom scytyjskim (s. 103—120), ośrodkom antycznym (s. 121—151)

¹ „Археологические открытия 1965 года”, Moskwa 1966, 42 n., oraz „Археологические открытия 1966 года”, Moskwa 1967, s. 179 n.

oraz Słowianom i Rusi (s. 152—179). Część następną to *Archeologia średniowiecznego Krymu* (s. 180—195), część zaś siódma poświęcona jest badaniom zwiadowczym (s. 196—227). Na koniec, na dziesięciu ostatnich stronach, znajdujemy informacje o działalności wydawniczej Instytutu, przynoszące dane o monografiach, wydawnictwach seryjnych, pracach popularnonaukowych oraz wykaz artykułów, napisanych przez pracowników Instytutu, a publikowanych w innych wydawnictwach — wszystko za lata 1965 i 1966. Zastosowanie różnych kryteriów podziału nie mogło dać fortunnego rezultatu — tak np. artykuł W. N. Danilenki, W. P. Dudkina i W. A. Kruca o badaniach przy zastosowaniu magnetometru (s. 209—215) trafił do części VII, a w wielu artykułach zamieszczonych w innych częściach znajdujemy dane o badaniach powierzchniowych. Wyraźnie daje się odczuć brak skorowidza miejscowości oraz stanowisk (z określeniem chronologii i kultury). Należy przeto stwierdzić, iż w porównaniu z innymi radzieckimi oraz polskimi wydawnictwami tego typu² omawiany tom wyróżnia się niekorzystnie niepotrzebnym utrudnieniem wyszukiwania wszelkich stanowisk z jakiegoś okresu lub terenu.

Ogółem tom zawiera 57 artykułów, wszystkie w języku rosyjskim. Niesposób oczywiście omówić je wszystkie w krótkiej recenzji — wymienimy więc tylko kilka, dotyczących bardziej interesujących obiektów. I tak S. S. Berezańska relacjonuje wykopaliska na terenie osady z budowlami kultowymi ze środkowej epoki brązu w Pustynce (s. 9—12). W. I. Dowżenok daje krótkie sprawozdanie (s. 20—24) z badań na znanym z latopisów grodzisku Czuczyn, a W. G. Zbenowicz opisuje osadę późnotrypolską w Majakach, chronioną rowem (s. 83—87). Dwa artykuły (W. Nikitin i E. Czernienko oraz N. M. Bokij) tyczą badań kurhanów scytyjskich. Zastanawia natomiast fakt, że wykopaliskom w Olbii poświęcono aż pięć artykułów (s. 121—141), choć chyba można je byłoby połączyć w jakąś całość, przez co znacznie łatwiej byłoby uzyskać dane ogólne. Znaleziskom 93 kłoców żuźla żelaznego w Nowo-Klinowie, niestety jeszcze pewnie nie datowanych, poświęcony jest artykuł W. I. Bidzili, D. T. Berezowca i S. P. Paczkowa (s. 152—156). O cmentarzysku kultury czerniachowskiej w Kompanijcach, na którym przekopano dotychczas 467 grobów, pisze E. W. Machno (s. 160—163). Dość skromnie przedstawia się część poświęcona badaniom obiektów wczesnośredniowiecznych.

W sumie, mimo pewnych braków, które zresztą mogą w części wynikać z pionierskiego w tym ośrodku charakteru wydawnictwa, całość jest niewątpliwie udana i pożyteczna. Należy życzyć kijowskim kolegom, aby kontynuowali ten sposób informowania o swych niemałych osiągnięciach, w jeszcze szerszym zakresie niż w obecnie omawianym tomie.

Jan Dąbrowski

² Por. przyp. 1, a także *Informator Archeologiczny — badania 1967 r.*, Warszawa 1968, *passim*.